

Zondag 19 november – een verstandige meid.....

Lezingen: Spreuken 9 : 1 – 12
Mattheüs 25 : 1 – 13

Een verstandige meid is op haar toekomst voorbereid, luidde een slagzin van de zeventiger jaren, die meisjes toch vooral aan wilde sporen door te leren en niet te denken: waar is het voor nodig, ik trouw toch. En daarbij was ook nog een oproep: Marie, word wijzer. Maar of je van studeren wijs wordt? Wat is verstandig, wat is wijs en wat is onverstandig en dwaas? In het boek Spreuken wordt gezegd, dat je je onderwijs moet richten op verstandige mensen, want een wijs mens wil leren en wordt er wijzer van en een dwaas mens wil niet leren en dan is ook de daaraan bestede energie weggegooid. Wijs en dwaas heeft weinig te maken met intelligentie. Er zijn zeer intelligente, maar buitengewoon domme mensen en er zijn mensen met zeer beperkte verstandelijke vermogens, die uitgesproken wijs zijn. Wijs en dwaas, heeft in de bijbel meer te maken met een levenshouding. En daarover gaat het ook in de evangelie-lezing. Ik heb het altijd een vervelend verhaal gevonden. Misschien hebt u daar geen last van. Maar als kind al vond ik het een akelig verhaal, dat van die vijf wijze en vijf dwaze maagden, of zoals je het vandaag zou zeggen: de vijf slimme meiden en de vijf domme blondjes. Akelig, want er hangt een sfeer van angst en dreiging om heen. Wees waakzaam, word je ingepeperd, ongezouten. Pas op. Voor je het weet, mis je de boot. Dat is inderdaad geen geruststelling. Daar komt nog bij, dat die vijf zogenaamde slimme meisjes – want hoezo slim? zij zijn net zo goed in slaap gevallen – hoe dan ook, ze vertikken het hun olie te delen met hun vriendinnen. Is dat nu vriendschap?

Het slot van de gelijkenis helpt ook al niet echt. De deur is op slot. Ze zijn te laat. Geen enkele mildheid. Te laat is te laat. Hoezo een boodschap van genade? De deur is dicht en blijft dicht. Onverbiddeijk. “Ik ken jullie werkelijk niet”, dat klinkt hardvochtig en onnodig uit de hoogte.

Die ongemakkelijke sfeer van angst en bezorgdheid hoort bij deze en andere gelijkenissen die Jezus vertelt aan het einde van het evangelie. Als de spanning rondom zijn persoon toeneemt. Ja, dat ook.

Maar ook omdat hier iets wordt verteld dat vooral te maken heeft met de situatie in de vroege kerk. Men leeft in de verwachting van Jezus' spoedige wederkomst.

Maar die blijft uit. Zou het dan toch allemaal niet waar zijn? Twijfel is van alle tijden.

Om de gemeente ervan te overtuigen dat de komst van de Messias en de eindverlossing die dat meebrengt toch aanstaande is, worden deze gelijkenissen opgetekend. Wees waakzaam. Niet verslappen. De moed niet verliezen. Let op de tekenen van de tijd. Hij komt, ooit, eens, vast en zeker, maar op een moment dat je het niet verwacht, als een dief in de nacht.

Wij weten dat het anders is gelopen.

Het spoedige einde van de geschiedenis, waar ook Jezus zelf in lijkt te hebben geloofd, is er niet gekomen. We zijn 2000 jaar verder.

Dat maakt de zaak wel anders. Het haalt de urgentie van de tekst af.

Maar het zou te ver gaan om het daarmee aan de kant te schuiven. Want woorden als ‘verwachting’, ‘waakzaamheid’ en ‘oplettendheid’ houden ook vandaag hun waarde en betekenis als het gaat om een gelovige levenshouding.

Het punt van vergelijking in de gelijkenis is het koninkrijk van de hemel. De uitdrukking die wordt gebruikt voor het ‘leven zoals het bedoeld is’, de ideale samenleving, de wereld van vrede, recht en heelheid.

De boodschap is: die toekomst van God is al begonnen – dat is wat Jezus verkondigt maar zelf ook belichaamt en met zijn leven en sterven bezegelt. Je zou zijn gelijkenis daarom kunnen lezen als een oproep om attent te zijn en te blijven op die nieuwe, andere werkelijkheid.

Dat wat zich aandient, als je er oog voor hebt.

Dat wat mogelijk is, als je er zelf ook voor open staat. Het is altijd een wisselwerking. Het is haast een wijsheid van Cruijff: je ziet het pas, als je het door hebt.

Maar wat is dat nu concreet?

Op zichzelf kleine gebeurtenissen of ogenschijnlijke onschuldige dingen, kunnen een onverwachte uitwerking krijgen. We zien de waarschuwingssignalen wel, maar het lijkt niet echt door te dringen.

Zou dat misschien kunnen gelden voor de milieuproblematiek? Er zijn berichten dat huidige conflicten door klimaatproblemen worden veroorzaakt of versterkt, inclusief de vluchtelingenstromen richting Europa. Hebben we wel door wat we aanrichten? Beseffen we wel wat ons te wachten staat? Zijn de afspraken tijdens de klimaatconferentie voldoende?

Het geldt ook in ons eigen leven. Als je terugkijkt dan is het vaak zo dat het onder je ogen gebeurde, terwijl je er bij was, maar het toen niet zag, niet wilde zien, niet kon zien? Denk maar aan conflicten of spanningen in een relatie, een vriendschap. Zonder dat je het wilde, of bewust erop aan stuurde, ben je uit elkaar gegroeid, raak je van de ander

vervreemd. Als je het doorhebt of durft toe te geven, is het vaak al te laat.

Waar het dus om gaat, ook juist in verband met deze gelijkenis, is een levenshouding of noem het een spiritualiteit van alert zijn, bewust leven, gespist op wat er zich aandient – dat wat van jou wordt gevraagd en dat is lang niet altijd dat waar je op uit bent of zelf naar verlangt.

Het geloof kan ons helpen om bewust te leven.

Geloven betekent niet dat we meer weten, of dat je het beter weet, maar dat het zoeken doorgaat. Want, een gelovige is een zoekende. Maar dan wel op een eigen manier. Omdat je in alle dingen van het leven zoekt naar God, naar het koninkrijk van de hemel.

Kijk, als je je autosleutels kwijt bent, dan ga je zoeken. En als je ze gevonden hebt, dan stop je met zoeken. Maar zo is het met het zoeken naar God niet. Dat gaat altijd door.

Je zoekt God, als je naar de kerk gaat. Als je probeert te bidden, hier of thuis. Als je de Bijbel leest, of andere inspirerende teksten. Je zoekt God misschien wel in de natuur, als je met aandacht daar in rondwandelt, of bewust de stilte zoekt. Of je zoekt God als je je oprecht opent voor een medemens. Iedereen zoekt op een eigen manier, die bij je past. En God vind je in het zoeken. Dat is het wonderlijke.

Geloven, een levend geloof, is blijven zoeken. Je kunt niet zeggen, nu heb ik het gevonden, nu stop ik er mee. God is anders dan je autosleutels.

Misschien is dat wel de onderliggende boodschap van de gelijkenis, over waakzaamheid, alert zijn, blijven zoeken, openstaan.

Het is een gelijkenis, het is een symbool-verhaal. In dit geval een symbool-verhaal, waarvan de strekking erbij verteld wordt: Wees dan waakzaam want jullie weten de dag niet, noch het uur.

De strekking is duidelijk, de aanleiding ook: de bruidegom die uitblijft, de bruiloft, het grote feest, dat op zich laat wachten. En daarmee is voor ons ook gelijk de actualiteit helder: want dat geldt ook voor ons tot op de dag van vandaag. De grote dag des Heren, waarover de profeten spraken of het Koninkrijk der Hemelen waarover Mattheus spreekt, het laat nog steeds op zich wachten en meer en meer groeit ongewild en ongemerkt bij ons allemaal het besef: we zullen dat wel niet meer meemaken.

En toch, we moeten erop voorbereid zijn, we moeten waakzaam blijven. Maar met dit verhaal?

Waarom meisjes, waarom tien meisjes, waarom die lamp en waarom die olie. En vooral: waarom willen die wijze meisjes, hun olie niet delen met de andere meisjes? Het gaat om meisjes. De bruid zelf komt niet ter sprake, maar wordt hier vertegenwoordigd door tien meisjes, tien vriendinnen. Tien is twee maal vijf. En waar vijf klinkt is er altijd een verwijzing naar de Tora, de onderwijzing van God in de vijf boeken van Mozes.

Alle tien zijn ze onder weg naar de bruiloft, onderweg naar het koninkrijk der hemelen. Het verschil tussen de beide groepen meisjes is dat de ene groep olie mee heeft genomen en de andere niet. Dat brengt als vanzelf tot de hamvraag: wat wordt er met die olie bedoeld?

Daar is vanzelfsprekend de eeuwen door voortdurend over nagedacht en heel veel uitleggers zeggen: met die olie wordt de trits geloof, hoop en liefde bedoeld.

Dat geloof, dat vertrouwen is vaak niet van buiten aan de mensen af te lezen. Aan die tien meisjes zie je lang geen verschil. Maar het verschil is de olie. De olie, dat is het geloof. Het is óók de hoop. Die hangt nauw samen met het geloof. De hoop dat er wat kan gebeuren, van Godswege, in deze wereld. Dat niet alles bij het oude hoeft te blijven. Geloven we dat? Willen we ook echt wat we geloven? Of hebben we ons zo aangenaam mogelijk genesteld in het bestaande? Mijden we alle onzekerheid, hebben we ons aan alle kanten ingedekt tegen welk risico dan ook? Laten we ons ook echt raken door waar het in het Koninkrijk van God om gaat?

In hoeverre geloven we dat er een God is die alles nieuw zal maken. En een bruidegom die komen zal? Die olie, het is ook de hoop. Ook daarvan geldt: wat is er van buiten van te zien? De tien meisjes, je ziet geen verschil, totdat Die olie, het is tot slot de liefde voor God en de mensen. Dat we die ons eigen maken, zodat we er in moeilijke tijden uit kunnen putten en zodat we het vuur weer kunnen ontsteken. En als het klopt, dat dit de betekenis van de olie is, dan begrijpen we ook, dat daarvan niet uitgedeeld kan worden. Je hebt het of je hebt het niet, je hebt het meegenomen of je hebt het achterwege gelaten. De bruiloft blijft uit.

Onze lamp gaat uit, we dreigen we ons laatste sprankje hoop te verliezen.

Dan komt het erop aan, of we olie hebben meegebracht in onze kruiken. Of we de mildheid en de barmhartigheid en de naastenliefde hebben opgeslagen in onze kruiken. Of we de droom hebben bewaard en trouw zijn gebleven. Want de dag komt, de grote dag, de dag van het feest en dan zal blijken of we verstandig, of we wijs en barmhartig en trouw zijn geweest. Dan

kunnen we ons niet beroepen op een ander, dan gaat het om onze eigen kruik. En de rol van de kerk, van ons, kan in duistere tijden dan zijn, dat we de vlam brandend houdt, dat we olie uit blijven delen, dat we tegen de gang der dingen in vasthouden aan de liefde en het mededogen, dat we niet meegaan in de spiraal van geweld, maar de haat proberen te overwinnen door de liefde.

De verhalen vertellen, het evangelie verkondigen, onze lampen bij ons hebben, en er is ook olie nodig, de woorden moeten gedaan worden, het vuur moet onderhouden worden. Dat is waakzaam blijven. We kunnen niet altijd wakker blijven, het kan haast niet anders of de kerk dommelt ook weleens in en valt in slaap, maar als wij, als zoekende gelovigen, wakker worden, dan komt het erop aan.

Als alles duister is, ontsteek dan een lichtend vuur dat nooit meer dooft. Daar gaat het om: een licht ontsteken in de duisternis. Een licht dat nooit meer dooft, dat blijft branden tot die dag

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk

ds. Hillegonda Ploeger